
Artikel

Eksplorativ dialog og kommunikation

Skrevet af Ulla Kofoed, lektor, UCC

Dato: 11.05.2017

Det har så stor betydning for forældresamarbejdet, hvordan samtaler mellem lærere, pædagoger, dagplejere og forældre håndteres. For at præcisere denne afgørende vigtighed, har vi valgt at sætte ordet "eksplorativ", altså det at undersøge eller udforske, foran dialog og kommunikation. Det betyder, at det ikke er nok at udveksle meninger. Lærere, pædagoger og dagplejere må skabe mulighed for, at alle parter kan engagerer sig kritisk, og konstruktivt i hinandens ideer. Det eksplorative kan også handle om, hvordan de professionelle indgår i dialog med forældrene på en sådan måde, at de får indblik i deres erfaringsverden og vidensressourcer.

Find mere inspiration i temaet om professionel selvrefleksion

Mange lærere, pædagoger og dagplejere giver udtryk for, at det kan være svært at få samarbejdet til at fungerer, når forældrene har et andet sprog end dansk. Ofte bliver det kun til korte samtaler og informationer i det man kan kalde for undervisningstonen. Fx, " I skal huske at..., I skal komme..." Det er meget uheldigt, da det er ved at bruge sprog, kommunikere og indgå i dialog i forældresamarbejdet, at forældrene får redskaber til at støtte deres børns trivsel, udvikling og læring i tilknytning til det børnene oplever, deltager i og lærer i dagtilbud og skole. Det er også igennem dialog, at forældrene og professionelle får mulighed for at udveksle værdier, få øje på nye perspektiver og dele fortællinger, tanker og følelser med hinanden. Kort sagt: skabe mening i fællesskab.

Det nytter ikke, at man som professionel venter på at dialogen opstår, eller i værste fald helt opgiver samarbejdet. Kommunikation og dialog opstår ikke af sig selv. Det må lærere og pædagoger fortløbende skabe mulighed og rum for, organisere og selv aktivt indgå i.

De fleste af os har oplevet at være i situationer, hvor vi ikke kender konteksten eller forstår hvad der foregår eller hvad der bliver talt om. Enten fordi det er et nyt fagområde, et emne vi ikke kender til eller fordi samtalen foregår på et teoretiske niveau, hvor vi ikke føler os hjemme. Vi kan også befinde os blandt mennesker vi ikke kender i en kultur, hvor vi ikke er fortrolige med de uskrevne regler eller ved, hvad der forventes af os. I disse situationer kan vi blive helt tavse og komme til at føle os kejtede og forkerte. Denne følelse kan vi også opleve, selv om vi rent sprogligt forstår, hvad der bliver sagt. Grunden er, at vi i den konkrete kontekst ikke forstår betydningen af det, der bliver sagt og talt om.

Betragter vi forældresamarbejdet med nyankomne flygtninge- og indvandrersforældre ud fra dette perspektiv, bliver det indlysende at forældrene er på en opgave, som de behøver støtte til at indgå i og som kræver professionel planlægning og organisering. I modsat fald kan det medføre, at de børn og forældre, der ikke mestrer det danske sprog, opbygger og indgår i meget få relationer og risikerer at blive usynlige både for børn og voksne.

Læs casen: Hindring for eksplorativ dialog

Spørgsmålet er, hvordan vi skaber et rum for dialog, der er trygt og som giver børn og forældre som ikke mestrer det danske sprog, mulighed for at bruge sproget, kommunikere og indgå i en eksplorativ dialog, hvor forældrene kan stille spørgsmål og aktivt medvirke til at styre dialogen.

4 trin i skabelse af rum for dialog

Trin 1. Anerkendelse

Det første trin handler om anerkendelse. Helt konkret betyder det, at man ser og anerkender de børn og de forældre der er i skolen eller i dagtilbuddet. Lytter til dem, stiller sig nysgerrig og samtidig med sit kropssprog viser at de er velkomne. Den måde forældrene bliver mødt på, og den opfattelse de professionelle har af forældrene, har afgørende betydning for, hvordan samarbejdet mellem hjem og institution bliver og for de processer, der foregår mellem børn og voksne og mellem børnene indbyrdes.

Det er ikke ligegyldigt hvad man gør, eller hvordan man taler sammen indbyrdes om børn og forældrene. Hvilken betydning har det fx for de børn og forældre, der i mindre grad lever op til de usynlige og ofte uskrevne regner og forventninger, at man gentagne gange roser de forældre, der er gode til at laver legeaftaler eller komme med kage til fødselsdage? Måske er det også de forældre, der bliver rost, der optager størstedelen af professionelles tid. En øget bevidsthed hos lærere og pædagoger om disse mekanismer hjælper til også at anerkende de børn og forældre, der ikke kender spillereglerne eller som måske ikke har det fornødne overskud i dagligdagen.

Trin 2: Barnets bog – synliggørelse af barnets oplevelser

Det andet trin handler rent visuelt om, at synliggøre hvad der foregår på institutionen, så forældrene har en mulighed for at stille spørgsmål, undre sig og inddrage egne erfaringer. Logbogen eller barnets bog, er eksempel på et redskab, der via fotos medvirker til, at synliggøre barnets oplevelser på institutionen og konkret visualisere, hvordan pædagogikken understøtter barnets trivsel, udvikling og læring. Bogen er aktiv. Dvs. at den hele tiden er under udvikling og at både børn, forældre, lærer og pædagoger bidrager med billeder og tekst.

Ved aktivt at bruge bogen på denne måde, bliver den et centralt redskab i en dialog, der giver alle parter mulighed for at være nysgerrige, undersøgende og inddrage egne erfaringer og pædagogiske overvejelser - til gavn for nye tiltag. Bogen befinder sig fysisk på institutionen, men den må meget gerne bringes med hjem i familierne.

Prøv redskabet: Barnets bog

En anden måde at inddrage forældrene i barnets oplevelser og læring er, at medtænke forældrene fra start i planlægningen af de pædagogiske eller faglige temaforløb, som tilrettelægges for børnene. Uanset skolemæssig baggrund kan forældre styrke deres børns læring og sprogudvikling ved at indgå i eksplorativ dialog med børnene om det, børnene har oplevet eller er i gang med at lære i dagtilbuddet eller skolen. Men nogle forældre har brug for konkrete idéer til, hvordan de kan samtale med deres børn om temaerne, uden at det nødvendigvis forudsætter en stor faglig viden om temaet.

Denne dimension kan med fordel tænkes med i planlægningen af et forløb, således at børnene fx får en lille opgave med hjem, der løses med forældrene på det sprog, der falder nemmest i familien. Foruden at understøtte børnenes sprogudvikling og læring, konkretiseres dagtilbuddets og skolens indhold, pædagogik og læring for forældrene, hvilket giver dem en mere synlig "bane at spille på" ift. dialog og samarbejde med de professionelle, idet forældre får indblik i og erfaringer med deres børns faglige udvikling og læring.

Se eksemplet: Planlagt forældreinddragelse i et temaforløb

Prøv redskabet: Planlægningskema til forældreinddragelse i et temaforløb

Trin 3. Invitation til dialog - fra start, kræver planlægning og organisering

Det tredje trin handler om fortløbende at invitere til dialog. Dette kræver planlægning, struktur og organisering af rum for sociale relationer, der giver mulighed for kommunikation og dialog. Både forældrene imellem, forældre og personale og forældre og børn. Det handler om både formelle og uformelle møder. Ved at præsentere bogen for børn og forældre allerede ved modtagelsen, inviteres forældrene hurtigt ind i dialogen omkring barnets trivsel, udvikling og læring. Bogen er en fysisk bog og kan fx være et (brunt) kladdehæfte uden linjer. Fordi kladdehæftet ikke har så mange sider, er der mulighed for en bog 1, bog 2, bog 3 osv.

På mødet (enten ved modtagelsen eller et efterfølgende møde) binder forældrene hæftet ind sammen deres barn. Papir til indbindingen er hvidt A3 papir, hvorpå børn og forældre efterfølgende tegner og skriver sammen. Når bogen er færdig, tager dagplejer, pædagog eller lærer et billede af barnet sammen med sin familie, og familien opfordres til at skrive lidt i bogen. (fx navn og adresse og nogle ting eller aktiviteter barnet godt kan lide). Efterfølgende printes

---

fotoet ud og sættes i bogen sammen med den tekst forældrene har skrevet. Fordi forældre og børn selv er med til at skabe bogen, bliver den vigtig og betydningsfuld.

Trin 4. Hvad bliver der egentlig sagt?

Det fjerde trin handler om tolk. Det har afgørende betydning, at man rent sprogligt forstår hvad der bliver sagt. Dette gælder begge veje. Institution skal derfor overveje muligheder for inddragelse af tolk samt mulighed for at ansætte personale med sproglige kvalifikationer, der matcher de børn og forældre der går i institutionen.

Udover rent sprogligt at forstå hinanden, handler dette trin også om at anerkende at forældrene taler forskellige sprog og vise forældrene, hvordan deres sproglige baggrund er en ressource for dem og deres børn. En tolk eller en medarbejder, der taler børn og forældres sprog, må derfor inviteres med ved det første møde. Inden mødet inddrages tolken i, hvad der er målet med mødet og logbogen, og hvilke forventninger der er til tolkningen. Tolken skal fx vide, at logbogen er et redskab til at synliggøre hvordan pædagogikken understøtter barns trivsel, udvikling og læring. Logbogen er et redskab til explorativ dialog og ikke et informationsredskab. Denne viden hjælper tolken til at understøtte dialogen i tolkningen.

Få inspiration: "Tips og tricks til brug af tolk - i forældresamarbejdet" fra Nordbycentret, Slagelse
<https://nordbycentret.slagelse.dk/media/7150550/Tips-og-tricks-til-fagfolk-om-brug-af-tolk.pdf>

Planlægning og struktur generelt og helt afgørende

Planlægning og organisering er afgørende i arbejdet for at skabe kommunikation og dialog. Både i forbindelse med barnets bog, men også i dagligdagen i de uformelle møder og ved de mere formelle fælles forældremøder. Det er derfor ikke tilfældigt, hvor personalet befinder sig og på hvilken måde de henvender sig til børn og forældre. I en vuggestue eller børnehave må personalet fx overveje, hvor og hvordan de placerer sig i de tidsrum, hvor børnene bliver afleveret om morgenen og hentet om eftermiddagen. Dette både for at modtage børnene på en tryk og anerkendende måde, men også for at gribe muligheden for en kort samtale med forældrene:

Ex: *"Har du set at Aisha er begyndt at cykle på løbicyklen, har hun sagt noget om det?"*

Eller: *"Haitsam fortæller, at I har været på en sjov gåtur. Måske kan vi gå den samme tur med børnene? Hvor gik I hen?"*

Læs casen: God organisering som grundlag for explorativ dialog

Også ved de mere formelle møder er planlægning og organisering helt central for den eksplorative dialog. Det betyder, at det skal planlægges hvor forældrene skal sidde og sammen med hvem. Det skal også overvejes og planlægges hvordan og på hvilken måde eventuelle tolke skal deltage.

Prøv øvelsen: Spørgsmål til overvejelse i planlægning af eksplorativ dialog på forældremøde

---

Måske indgår børnenes bog på et fælles forældremøde, der handler om vokseninitierede aktiviteter på legepladsen. Mødet er derfor planlagt til at foregå på legepladsen, for på den måde at give forældrene større mulighed for at indgå i samtale, stille spørgsmål og udveksle erfaringer. Pædagogerne har på forhånd planlagt hvad der skal tales om og på hvilken måde. Jo mere struktur der er for samtale i de dialogiske rum, jo mere trykthed og frihed giver det forældrene i dialogen.

Yderligere inspiration:

Projekt med film og eksempler på forældreinddragelse i skolen:

www.foraldresomresource.dk

Projekt READ (støtter børns sprog og læsning, samt vejledningen af forældre heri):

www.aarhus.dk/read

Tips og tricks til brug af tolk - i forældresamarbejdet (Nordbycentret, Slagelse Kommune):

<https://nordbycentret.slagelse.dk/media/7150550/Tips-og-tricks-til-fagfolk-om-brug-af-tolk.pdf>